

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ԲԻՆԱԳԱՎԱԴԴԻՏԱՐ ԿԱՄ ԵՐԱՆԵԼՈՒ ԵՐԳԸ.

Հնդկական երկու աղգակից ցեղերի մէջ պատերազմ կար. թշնամի բանակները շարուած էին միմեանց դէմ: Պանդավաների զօրապետ Արջունան գթասրտութեամբ շարժուած չէր. ուզում կռուել իր աղգակիցների դէմ. նրա զօրավարներից մէկը՝ Կրիշնա, որ Աստուծոյ իններորդ և վերջին մարմնացումն էր, մէջտեղ է գալիս, խօսում է Արջունայի հետ, յորդորում է նրան վարել արդար կռիւր, և այս առթիւ բացատրում է Աստուծոյ, Հոգու, Մարդկային կեանքի ու վախճանի, երկրային ու երկնային կեանքի և այլ գաղտնիքներ: Սանջայան, որ լսում է նրանց, պատմում է մեզ այս գրքով Կրիշնայի և Արջունայի խօսակցութիւնը:

Հնդկերէն բնագիրը ռտանաւոր է. մեր արձակ թարգմանութեան մէջ Հնդկերէնի իւրաքանչիւր տունը սկսում ենք նոր տողով. թարգմանութեան մէջ աշխատել ենք բոլորովին հաւատարիմ լինել բնագրին, պահելով մինչև իսկ, որքան կարելի է, բնագրի շարադասութիւնը և մրցելով միշտ հնդկաց սրբազան լեզուի (Սանսկրիտերէնի) ճոխութեանց հետ: Տեղ տեղ աւելացրել ենք մեր կողմից ծանօթութիւններ՝ հնդկական աշխարհին անծանօթ ընթերցողին օգնելու համար:

Հ. Յ. Աճառեան.

ԲԻՆԱԳԱՎԱԴԴԻՏԱՆ ԿԱՄ ԵՐԱՆԵԼՈՒ ԵՐԳԸ

(Օ՛մ)

Ա.

Դհրսարա՛ւսրան խօսեց.

Կուրուքշետրայի սուրբ դաշտում կռուելու համար հա-
ւաքուած մեր զինւորներն ու Պա՛նդաւանները ի՛նչ արին, ո՛վ
Սանջայա:

Սանջայան խօսեց.

Տեսնելով Պա՛նդաւանների ռազմական ճակատը, Դուրյո՛դ-
հանա Թագաւորը մօտեցաւ իր ուսուցչին և այսպէս խօսեց.

«Նայի՛ր, ո՛վ իմ ուսուցիչս, Պա՛նդուի որդիները այս մեծ
բանակը, որ ճակատ է յարդարած Դրուպադայի ճարպիկ որ-
դու՝ քո աշակերտի ձեռքով:

«Այնտեղ են մեծաղեղն հերոսներ՝ Բհի՛մա և Արջունա մար-
տիկները նման, ինչպէս Եուեուդհա՛նա, Վիրա՛տա և մեծակառքն
Դրուպադա,

«Դհրշտակէտու, ճէկիտա՛նա, Կա՛շիի կտրիճ Թագաւորը,
Պուրու՛ջիտ, Կունտիբհօ՛ջա և Շեվիայի իշխանը,

«Կտրիճն Եուդհա՛մանեու, դիւցազն Ուտտամաօ՛ջա, Սաօը-
հադրայի և Դրաօպադիի որդիները, բոլորն էլ մեծամեծ կառ-
քերով:

«Նայի՛ր նոյնպէս մերոնց կտրիճները, ո՛վ բարձրագոյն Բրա՛հ-
ման 2)». ես կանուանեմ իմ բանակի առաջնորդներին յիշեցնե-
լու համար քեզ.

«Դու, Բհիշմա, Կարնա, յաղթականն Կրպա, Աշվատթա՛-
մա, Վիկարնա, նոյնպէս Սոմադաստայի որդին.

«Եւ ուրիշ բազմաթիւ հերոսներ, անձնազոհ ինձ համար,
բոլորն էլ լիազէն ու ռազմագէտ.

«Անթիւ է մեր բանակը Բհի՛շմայի առաջնորդութեան տակ.
բայց Թուելի է նրանցը, որի առաջնորդն է Բհի՛մա:

1) Օ՛մ. Աստուծոյ սրբազան կոչականն է, ինչպէս է կամ Որ էն.

2) Բրահմա նշանակում է Աստուած. իսկ քրահման քահանայ.

«Ձեզանից իւրաքանչիւրը թող պահպանի իրան ընկած տեղը, և բաւորդ պաշտպանեցէք ԲՆԻՂՄԱՅԻՆ»:

Նրանց սրտերը ոգևորելու համար, Կուրուների նախապապր առիւծի նման մռնչեց և հնչեցրեց խեցեայ շեփորը:

Եւ իողոյն խեցեայ շեփորները, որինդները, դափերն ու թմբուկները ըոլորը հնչեցին մեծաթխոր աղմուկով:

Եւ այն ժամանակ սպիտակ ձիերով լծուած մեծ կառքի մէջ կանգուն՝ Մադհուլի սպանողը ¹⁾ և Պանդուի որդին ²⁾ փչեցին իրանց երկնային շեփորը:

Գիտախիւ ռազմիկը փչեց հոկայ գալարափողը, Հարոտու-թեանց յաղթական դիւցազնը փչեց աստուածային շեփորը, Գայլորովայնն ԲՆԻՄ, որի գործերը դարհուրելի են, փչեց եղեգնեայ մեծ շեփորը,

Կունալի որդին, Եուդհիշտիթիւրա, բռնած էր Յաղթական շեփորը, Նակուլա և Սահադէվա կրում էին Քաղցրահնչիւն շեփորն և գոհարազարդ ու ծաղկազարդ փողը:

Կանչի գեղեցկադեղն թագաւորը, մեծակառքն Շիքանդին, Դհրշտադյոււմա, Վիքաւա և անպարտելին Սանյակի,

Դրուպադա և ըոլոր Դրուպադեանները, երկրի իշխաններ, և Սաօճահադայի հաստաքազուկ որտիները հնչեցրին իրենց շեփորները մի առ մի:

Այս ժխորը Դհրտարանշտրայի որդիների սրտերը պատռելով, երկինքն ու երկիրը զղրղում էր:

Այն ժամանակ ճակատած տեսնելով Դհրտարանշտրայի որդիներին, Պանդուի կապկադրօշ գիտախիւ որդին, երբ նետերը ճայթում էին, վերցրեց իւր ազեղը՝

Եւ այսպէս խօսեց Կրիշնային. «Երկու բանակներն մէջտեղում կանգնեցրու իմ կառքը:

«Որպէս զի տեսնեմ ես ինձ դէմ կռիւ ուզողներին, որոնց հետ մենք պիտի մարանչենք այս մահացու կռուի մէջ,

«Որպէս զի նկատեմ ես, թէ որոնք ես այստեղ հաւաքուած պաշտպանելու Դհրտարանշտրայի եղեռնագործ որդուն կռուով»:

Սանջայսն խօսեց.

Երբ այսպէս խօսեց Արջունան, գիտախիւն Կրիշնա եր-

1) Կրիշնայի տիտղոսներն են Մադհուլի սպանող, գիտախիւ, հեարածակ մարտիկ, հովուապետ. Հարի, սպանող Կեշինի եւ այլն.

2) Արջունայի տիտղոսներն են Պանդուի որդի, Կունդի որդի, Յանամիների յաղթական, Բհաւատա, Պրիթայի որդի, Կուրուի որդի եւլն.

կու բանակաների մէջտեղ կանգնեցրեց գեղեցիկ կառքը,

եւ Բհիշմայի, Դրոնայի ու բոլոր իշխանների դէմ՝ այսպէս ասաց. «Ո՛վ իշխան, նայի՛ր այստեղ հաւաքուած բոլոր Կուրուներին».

Այն ժամանակ նայեց Արջունան և տեսաւ հայրեր, պապեր, ուսուցիչներ, մօրեղբայրներ, եղբայրներ, որդիներ, թոռներ, բարեկամներ,

Փեսաներ և ընկերներ երկու բանակաների մէջտեղ: Տեսնելով Կուրուդի՛ր որդին այս բոլոր ազգակիցներին կռուի կանգնած, խոր գթութեամբ զգածուած, այսպէս խօսեց վշտահար.

Արջունան խօսեց.

«Տեսնելով այս ազգականներիս, ո՛վ Կրիշնա, կռուի կանգնած և ճակատ յարդարած, իմ անդամները թուլանում են, դալկանում է իմ երեսը, իմ մարմինը սարսռում է, փշաքաղում են իմ մազերը,

Աղեղս ձեռքից վայր է ընկնում, մորթս ամբողջ այրւում է, ոտի կանգնել չեմ կարողանում և իմ միտքը տատանում է:

Ես զգում եմ չարաշուք գուշակութիւններ, ո՛վ հերարձակ մարտիկ, և ոչինչ լաւ բան չեմ նկատում այս եղբայրասպան կռուի մէջ:

Ոչ յաղթութիւն եմ ուզում, ո՛վ Կրիշնա, ոչ թագաւորութիւն, ոչ հաճոյք, ի՛նչ բարիք ենք ստանում մենք թագաւորութիւնից, հաճոյքներից և նոյն իսկ կեանքից:

Նրանք՝ որոնց համար մենք պիտի ցանկանայինք թագաւորութիւն, հաճոյք և հարստութիւն, նրանք այստեղ կռուի են շարուած, արհամարհելով իրանց կեանքն ու հարստութիւնը.

Ուսուցիչներ, հայրեր, որդիներ, պապեր, մօրեղբայրներ, փեսաներ, թոռներ, աներորդիներ ու խնամիներ:

Թող ինձ սպանեն, ես չեմ ուզում իրանց մահը, մինչև իսկ եթէ երեք աշխարհների թագաւորութիւնն ինձ տան. ո՛ւր մնաց երկրի:

Սպանելով Դհրիտարաշտրայի որդիներին, ի՛նչ հաճոյք պէտք է ստանանք մենք, ո՛վ դիւցազն. բայց մեղքը պիտի կապուի մեր վզին, եթէ սպանենք նրանց. թէև մահապարտ լինեն:

Մեզ արժան չէ ուրեմն սպանել Դրտարաշտրայի որդիներին, մեր ազգականներին, որովհետև կոտորելով մեր ազգատոհմը, ուրախ պիտի լինենք մենք:

Եթէ սրանք չեն տեսնում իրանց կուրացած հոգով ազգասպանութեան և բարեկամներին լլկելու մեղքը,

Մենք էլ չպիտի յետ դառնանք այս մեղքից, գիտենալով հանդերձ ազգասպանութեան չարիքները:

Ընտանիքի ջնջումով ջնջւում են և ընտանիքի յաւիտենական օրէնքները: օրէնքների ջնջումով ամբողջ ընտանիքը անօրինութեամբ պաշարւում է:

Անօրինութեամբ ո՞վ Կրիշնա, կանայք ապականւում են և կանանց ապականութեամբ, ո՞վ Հովուապետ, ծնւում է դասակարգային խառնակութիւն:

Եւ այս խառնակութեամբ դժոխքն են ընկնում ոճրագործների և նոյն իսկ ընտանիքի հայրերը, զրկուելով արքազան կարկանդակի և ջրի ընծայաբերութիւնից:

Եւ այսպէս, ազգասպանների մեղքով՝ որ խառնակում է դասակարգերը, ջնջւում են ցեղերի և ընտանիքների յաւիտենական օրէնքները:

Իսկ այն մարդիկ, որոնց ընտանեկան զոհաբերութիւնները ջնջուած են, նրանց ընակարանը անշուշտ դժոխքն է: Այսպէս են ուսուցանում մեզ Ս. Գրքերը:

Ո՛հ, մի մեծ մեղք գործադրել մենք կը վճռենք, եթէ թագաւորութեան հաճոյքի հրապոյրով սպաննել վճռենք մեր ազգակիցներին:

Եթէ ինձ զինաթափ ու անպաշտպան՝ Գհրտարաշտրայի զինուած որդիքը պատերազմում սպանէին, աւելի երանելի կը լինէր ինձ համար:

Սանջայան խօսեց

Այսպէս խօսելով Արջունան բանակամիջում, կառքի վերայ նստեց, բաց թողնելով իր նեան ու աղեղը, և հոգին յուզուած վշտերից:

Այսեղ վերջանում է բինագաւլադգի՝ Զայի առաջին գլուխը, որի անունն է Արջունայի վիւհը:

Բ.

Սանջայան խօսեց.

Մինչդեռ գիտով զգածուած և աչերն արաատուլից, թուլանում էր Արջունա, այսպէս խօսեց Կրիշնան:

Կրիշնան խօսեց.

Ո՞րտեղից է պատերազմի մէջ քո այս վրդովմունքը, որ

անարժան է Արիաներին, հակառակ երկնից և ամօթաբեր, ո՛վ Արջունա:

Մի՛ մեղկանար, Արջունա, դա քեզ վայել չէ. նետի՛ր սըրտիդ ամօթալի թուլութիւնը և վե՛ր կաց, ո՛վ թշնամիների յադթականը:

Արջունան խօսեց.

Ի՞նչպէս Բհիշմայի ու Դրոնայի դէմ, ո՛վ Կրիշնա, կռուի մէջ նետեր արձակեմ ե՛ս, որ պատուել պարտաւոր եմ նրանց:

Մեծայարգ անձնաւորութեանց սպանութեան փոխարէն՝ աւելի լաւ էր մուրացած հացով ապրել այս աշխարհում. ըայց մինչև իսկ եթէ մի ազահ անձնաւորութիւն սպանէի ես, դարձեալ արիւնոտ հացով պիտի ապրէի:

Մենք չգիտենք, թէ ո՞րն է աւելի լաւ, յաղթել թէ յաղթուելի: Մարդիկ, որոնց սպանութիւնը պիտի տար մեզ ատել կեանքը, դրանք են կանգնած մեր դէմ. այն է Դհրտարանշտրայի որդիները:

Հոգիս համակուած գթութեամբ և մեղքի երկիւղով՝ քեզ եմ հարցնում, անգիտակ արդարութեան: Ո՞րն է լաւագոյն միջոցը. ասս ինձ. ես քո աշակերտն եմ. սովորեցրո՛ւ ինձ իմ հարցը:

Որովհետեւ ես չեմ իմանում, թէ իսկի մի բան ինձանից կարո՞ղ էր վանել այս ցաւը՝ որ իմ գգայարաններս այրում է. մինչև իսկ եթէ ունենայի երկրի վրայ մի ընդարձակ թագաւորութիւն առանց թշնամու, նոյն իսկ Աստուածների տէրութիւնը:

Սանջայան խօսեց.

Այսպէս խօսեց Կրիշնային Արջունան և յայտնելով թէ «ես չեմ կռուիլ», լռեց:

Այն ժամանակ խօսեց Կրիշնան ժպտալով, երբ երկու բանակների մէջտեղ վշտահար մնում էր Արջունան:

Կրիշնան խօսեց.

Դու լալիս ես նրանց՝ որոնց վրայ լալ պէտք չէ. թէև քո խօսքերը իմաստութեան խօսքեր են: Ոչ կենդանիներին են լալիս իմաստունները և ոչ մեռեալներին:

Չէ եղել երբէք, որ ես գոյութիւն չունենայի, ոչ էլ դու, ոչ էլ այս իշխանները. և երբէք չպիտի լինի որ մենք դադրենք գոյութիւնից ապագայում:

Ինչպէս մահկանացու մարմնի մէջ յաջորդում են իրար

մանկութիւն, երիտասարդութիւն և ծերութիւն, նոյնպէս յետոյ հոգին ստանում է մի նոր մարմին, և իմաստունը չի տալ նապում այստեղ:

Տարբերի հանդիպումը, որ առաջացնում է ցուրտ, տաք, հաճոյք և ցաւ, ունի վերադարձ և երբէք չէ յաւիտենական: Տոկս նրանց, ով Կռնտիւն որդի:

Նա, որին չեն խռովում սրանք, նա որ անխռով է թէ հաճոյքի և թէ ցաւի մէջ, նա մասնակից է դառնում անմահութեան:

Նա որ չկայ, չի կարող լինել և նա, որ կայ՝ չի կարող չլինել: Այս երկուսը ճանաչում են այն իմաստունները, որոնք ճանաչում են ճշմարտութիւնը:

Գիտցի՛ր թէ անջնջելի է նա՝ որով գոյացել է այս ամբողջ տիեզերքը: Չնշումն Անջնջելին՝ ոչ ոք չի կարող առաջացնել:

Այս փոփոխելի մարմինները առաջանում են յաւիտենական, անջնջելի և անփոփոխական մի հոգուց: Կռնի՛ր ուրեմն, ով Քհնրատա:

Նա, որ կարծում է թէ սպանում է, և նա՝ որ կարծում է թէ սպանւում է, սրանք երկուսն էլ սխալւում են: Նա չի սպանում, նա չի սպանւում:

Նա երբէք չի ծնւում, նա երբէք չի մեռնում: Նա չի գոյացել, նա չի գոյանալու: անժին, անվախճան, յաւիտենական և անսկիզբն, նա չի մեռնի՛լ՝ երբ մեռցնեն մարմինը:

Նա որ անջնջելի, յաւիտենական, անժին և անվախճան գիտէ նրան, կարող է սպանել մէկին, կամ սպանել տալ:

Հին զգեստներն ինչպէս հանում է մէկը՝ նորերն հագնելու համար, նոյնպէս հոգին հանում է հին մարմինները, ուրիշ նորերն հագնելու համար:

Նրան չեն թափանցում նետերը, նրան չի այրում բոցը, նրան չեն թրջում ջրերը, նրան չի չորացնում քամին:

Անթափանցելի, անկիզբելի, անթրջելի, անչորանալի, յաւիտենական, ամենուրեք, անշարժ, անայլայլ, անեղծանելի:

Անտեսանելի, անճառելի, անփոփոխելի՝ ահա իւր ստորագելիքը, եթէ դու նրան այսպէս գիտես, մի՛ լար ուրեմն նրան:

Եթէ նրան գիտենայիր իո՞վ յաւիտենականապէս ծնանելի և մահանալի, դարձեալ չպիտի լայիր նրան:

Որովհետեւ ով ծնում է պիտի մեռնի, և ով մեռնում է պիտի ծնի: Ինչու ուրեմն չի կարելի խափանել, լաց մի՛ լինի նրա վրայ:

Անըմբռնելի է էակաների սկիզբը, ըմբռնելի է միայն միջոցը, անըմբռնելի է նաև վախճանը. ի՞նչ կայ այստեղ արտասուելի:

Իբրև սքանչելիք նայում է մէկը կեանքին, իբրև սքանչելիք՝ ճառում է միւսը կեանքից, իբրև սքանչելիք լսում է ուրիշը նրան, և երբ լսում ենք, ոչինչ չգիտենք:

Հոգին անեղծ բնակում է ամեն կենդանի մարմնի մէջ. բոլոր այս էականներին դու չես կարող անշուշտ լալ:

Քո պարտականութեանը նայելը և մի՛ խռովիր. արդար պատերազմից դուրս Կշատրիայի¹⁾ համար ոչինչ լաւ բան չկայ:

Երկնքի դուռը բացում է երջանիկ Կշատրիաների համար մի այսպիսի պատերազմի մէջ, որ ներկայանում է ինքնին:

Եւ եթէ դու այս արդար պատերազմը չմղես, քո պարտականութիւնը և քո պատիւը մերժելով, մեղք կը գործես:

Եւ քո անպատուութիւնը մարդիկ կը պատմեն միշտ. զդայուն մարդու համար անպատուութիւնը մահից աւելի վատ է:

Երկիւղիցդ կռուից փախած պիտի կարծեն քեզ իշխանները. և նրանք, որ քեզ մեծահոգի էին կարծում, պիտի արհամարհեն:

Բազում թշնամանքներ պիտի տեղան քեզ վերայ քո թըշնամիները, և պիտի նախատեն քո անկարողութիւնը, սրանից աւելի ծանր ի՞նչ կայ:

Եթէ մեռնես, երկինքը պիտի շահես, եթէ ապրես, պիտի տիրես երկրին. ուրեմն վեր կաց, ո՛վ Կունտիի որդի, կռուելու վճռականօրէն:

Հաճոյք և ցաւ, շահ և վնաս, յաղթութիւն և պարտութիւն նոյնը համարիր. նուրբը քեզ կռուին. և այսպէս պիտի խուսափես մեղքից:

Ահա քեզ բացատրեցի Սանքիայի²⁾ գիտութիւնը. այժմ Եօգայի³⁾ վարդապետութիւնը լսիր, որին յարելով դու գործերի կապը դէն կը ձգես:

Զկան այստեղ զուր ճիգեր, վնասներ չկան. այս օրէնքին մի նշոյլն ազատում է մեծագոյն սարսափից:

1) Կշատրիա՝ զինուորական դասակարգին պատկանող միւս երեք դասակարգերն են՝ բրա՛հմաններ (կրօնական դասակարգ), Վայսիաններ երկրագործ, վաճառական ու արհեստաւոր դասակարգ), Սո՛ւտրաններ (ստրուկներ)։

2) Բանապաշտ ինքնահայեցողական վարդապետութիւն.

3) Հոգու խորհրդաւոր միացումը գերագոյն Աստուծոյ հետ։

Հաստատուն է այս վարդապետութիւնը և մի նպատակ ունի. մի անհաստատ վարդապետութիւն անվերջ ճիւղաւորուում է:

Այս ծաղկալիթիթ խօսքով պարծենում են տգէտները, որ վեդաներիցն¹⁾ է. «էլ ուրիշ բան չկայ» ասում են նրանք:

Անձնատուր հաճոյքի, միայն երկնապաշտ, ընդունում են այդ Գիրքը, որ վերահենդանութիւնը համարում է իբր գործերի վարձք, և ծէսերի առատութեամբ տալիս է հարստութիւն և իշխանութիւն:

Հարստութեան և իշխանութեան սիրող այս մարդիկ, մոլորուած այս խօսքով, ինքնահայեցողութեան միակ հաստատուն վարդապետութիւնը չեն ճանաչում:

Երեք յատկութիւններ կան վեդայի մէջ. ազատ եղիր այդ երեք յատկութիւններից, ո՛վ Արջունա. հոգիդ անբաժանելի, հաստատուն և ինքնիշխան թող լինի. միակ մտածմունքդ երջանկութիւնը չլինի:

Ինչքան առատութիւն է մի աւաղանում, որի ջրերն ամէն կողմից հեղեղում են, նոյնքան նիւթ կայ ամբողջ վեդաներում Բրահմանի համար:

Գործերիդ ուշագիւր եղիր և ոչ երբէք նրա վարձատրութեան համար. բայց մի խուսափիր գործից.

Եօգայով հաստատուն՝ գործի՛ր, դէն ձգելով ցանկութիւնը. յաջողութեան առաջ անտարբեր եղիր. Եօգան հոգու անտարբերութիւն է սովորեցնում:

Աւելի ստոր է գործը Եօգայից. խոկման մէջ որոնիր քո ապակէնը. թշուառ են վարձատրութեան սպասողները:

Խոկման անձնատուր, մարդը ազատում է բարի և չար գործերից. ուրեմն ընդունիր Եօգան. Եօգան գործերի մէջ երջանկութիւն է դնում:

Խոկման անձնատուր իմաստուն մարդիկ գործերի վարձատրութիւնը թողնելով, և խուսափելով ազգականական կապերից՝ դնում են փրկութեան ապաստանաւանդ:

Երբ մոլորութեան մութ սահմաններն անցնի քո միտքը, այն ժամանակ դու կարող կը լինիս արհամարհել անցեալ և ապագայ վէճերը:

Երբ այս սկզբունքներից հեռու մնալով, քո հոգին անդրդուելի և հաստատուն դառնայ հայեցողութեամբ, այն ժամանակ դու կը հասնես Եօգային:

1) Ա. Գիրք Հնդկաց, որի չորս մասերն են. Ռիգ, Եաջուր, Սամա, Աթարվա:

Արջունան խօսեց.

Իմաստութեան և ինքնահայեցողութեան մէջ կատարեալ մարդու նշանը ո՞րն է. նա ի՞նչպէս մտքով անշարժ է խօսելիս, հանգչելի, գործելիս:

Կրիսնան խօսեց.

Երբ հրաժարուում է բոլոր ցանկութիւններէ, որ հոգին են թափանցում, երբ ինքն իրանով է երջանիկ, այն ժամանակ նա կատարեալ իմաստուն է կոչւում:

Իրբ անայլայլ է ձախորդութեան մէջ, երբ ջնջել է սէր, երկիւղ, բարկութիւն, այն ժամանակ նա կոչւում է կատարեալ իմաստուն մենակեաց:

Երբ նա չի զգածուում ոչ մի բանում, ոչ բարիքի և ոչ չարիքի մէջ, ոչ ուրախանում է, ոչ բարկանում, նրա իմաստութիւնը կատարեալ է:

Կրիայի պէս, որ իր անդամները իրան է քաշում, եթէ նա իրան քաշէ իր զգայարանները զգայութիւններից, նրա իմաստութիւնը կատարեալ է:

Ժուժկալ մարդուց յետ են փախչում առարկաները. հոգու զգայութիւնները յետ են փախչում այն մարդուց, որ թողել է նրանց:

Սակայն երբեմն անզուսպ կրքերը բռնի քաշում են նաեւ ամէնից ժուժկալ իմաստունի հոգին:

Նրանց զսպելուց յետոյ, թող նա նստի միտքը յառած ինձ. և երբ նա իր զգայարաններին նստաճել է, նրա իմաստութիւնը կատարեալ է:

Երբ մարդ նայում է զգայական առարկաներին, նրա մէջ հակում է ծնւում դէպի նրանց. և այդ հակումից ծնւում է ցանկութիւնը. և ցանկութիւնից ծնւում է կիրքը:

Կրքից առաջանում է մտքի շփոթութիւն, մտքի շփոթութիւնից խելացնորութիւն, խելացնորութիւնից բանականութեան կորուստը. և բանականութեան կորուստով նա կորած է:

Բայց երբ մարդ մօտենում է զգալի առարկաներին զուրկ սիրուց և ատելութիւնից, հպատակութեամբ և համակերպութեամբ, նա դէպի անդորրութիւնն է գնում:

Անդորրութիւնից ծնւում է նրա մէջ բոլոր ցաւերի հեռացումը. անդորրութեամբ իր բանականութիւնը հաստատուում է:

Իմաստուն չէ Եօգային չհետևողը: Երգային չհետևողը չի խոհալ. ով չի խոհայ չունի հանգիստ. և անհանգստին ո՞ւր է երջանկութիւն:

Ով զգայարաններն մոլորութեան է յանձնում հոգին, նրա քանականութիւնը քշւում է ինչպէս նաւը քամիներից ջրերն վրայ:

Այսպէս ուրեմն նա, որն զգայարաններն ամէն կողմից փակաւած են զգայական առարկաների առաջ, կատարեալ իմաստուն է:

Ուր գիշեր է բոլոր արարածների համար, արթուն է ինքնագուսպ մարդը. և ուր արթուն են արարածները, գիշեր է իմաստուն մենակեացի համար:

Մշտագեղուն անփոփոխ Ուկէանի մէջ կորչում են գետերը. և մարդը, որն մէջ կորչում են ցանկութիւնները բոլոր՝ խաղաղութիւնն է գտնում. բայց ոչ հաճոյասէրը:

Վանելով բոլոր ցանկութիւնները, թող մարդը գնայ առանց ցանկութեան, առանց տենչանքի, առանց հպարտութեան. նա գէպի խաղաղութիւնն է գնում:

Ահաւասիկ աստուածային հանգիստը. ով նրան հասաւ՝ չի տանջւում. և ով մնաց նրա մէջ մինչև վերջին օրը, նա շիջանում է նիրվանայի մէջ¹⁾:

Այստեղ վերջանում է Բինագալասգի՛այի երկրորդ գլուխը, որի անունն է բանական գիտութեան նօգա:

Շարունակելի

Հ. Աճառեան

Թ Ի Թ Ե Ռ Ն Ի Կ

(Ֆէսից)

Ինձ մի հարցրու, որտեղից եկայ,

Եւ որ եմ գնում.

Աստ ծաղկի վերայ ես դադար առայ,

Հանգչել եմ ուղում:

Արդեօք շատ երկար, անհոգ, անտարբեր,

Պիտ այսպէս հանգչեմ,

Բայց ոչ, ոչ. ահա կուղղեմ իմ թեւեր՝

Որ դէպ վեր թռչեմ:

Գեորգ

1) Մարդկային հոգու վերջնական ծուլումը Աստուծոյ հոգու մէջ: